

INTEGRITETI, NDIKIMET E JASHTME DHE ANTI-KORRUPSIONI: SHQIPËRIA DHE GJEORGJIA¹

Hyrje

Shqipëria dhe Gjeorgjia ndajnë sfida të ngjashme lidhur me dekriminalizimin dhe luftën kundër korrupsionit në politikë, që rrjedhin nga kontekste të ngjashme historike dhe dobësi institucionale. Të dy vendet përjetuan periudha të zgjatura autoritarizmi, si dhe kaluan një tranzicion nga komunizmi në demokraci në fillim të viteve 1990, u ndeshën me sfida që lidhen me kornizat e dobëta institucionale, transparencën e kufizuar dhe cenueshmërinë ndaj krimit të organizuar. Si dy vende aspirante anëtare të BE-së, Gjeorgjia dhe Shqipëria kanë bërë përpjekje të dukshme për të luftuar korrupsionin në sektorët e tyre publikë. Ndërsa statusi i Shqipërisë si një kandidat zyrtar në BE ka rezultuar në presion të rreptë të jashtëm për të përmbushur standardet evropiane kundër korrupsionit, përafrimi vullnetar i Gjeorgjisë me këto standarde si një vend aspirant reflekton një dinamikë të ndryshme të vullnetit politik dhe proceseve reformuese.² Krahasimi i rrugëve të ndjekura nga Shqipëria dhe Gjeorgjia zbulon sukseset dhe vështirësitë e përpjekjeve të tyre, duke ofruar njohuri të vlefshme për efektivitetin e nismave kundër korrupsionit dhe duke theksuar fushat për përmirësim në të dy vendet.

Kornizat legislative dhe sfidat nga ndërhyrja politike në nismat anti-korrupsion

Analiza e kornizave legislative në të dy vendet jep një vështrim mbi rolin që ligjet luajnë në procesin e dekriminalizimit dhe thekson nevojën për përshtatje të vazhdueshme për të trajtuar

¹ Ky material është realizuar në kuadër të projektit “Fuqizimi i integritetit të zgjedhjeve dhe i qëndrueshmërisë së partive politike”, loti “Forcimi i rolit monitorues dhe kërkesës së llogarisë nga qytetarët nëpërmjet shoqërisë civile, medias dhe mbështetjes akademike”, zbatuar nga Komiteti i Helsinkit (KSHH) në partneritet me Institutin e Studimeve Politike (ISP), BIRN Albania dhe Qëndresa Qytetare (QQ), mbështetur financiarisht nga Ambasada Britanike.

² Avagyan, M., Tsintsadze, A., & Turchak, K. (2024). *Përgjegjësia, përgjegjshmëria dhe pjesëmarrja: Drejt qeverisjes së mirë në Armeni, Gjeorgji dhe Ukrainë*. Fondi Marshall Gjerman i Shteteve të Bashkuara. <https://www.gmfus.org/news/responsibility-accountability-and-participation-toward-good-governance-armenia-georgia-and>

çështjet në zhvillim. Pavarësisht rolit të rëndësishëm të BE-së, të dy vendet përballen me sfida për të siguruar që reformat anti-korrupsion të zbatohen plotësisht dhe të kenë një ndikim të qëndrueshëm. Rezistenca politike mbetet një temë e përbashkët, pasi elitat lokale si në Gjeorgji ashtu edhe në Shqipëri mund t'u rezistojnë reformave që kërcënojnë ndikimin e tyre ose ekspozojnë lidhjet e tyre me korrupsionin. Kritikët argumentojnë se presioni i BE-së, megjithëse me qëllime të mira, mund të çojë në pajtueshmëri sipërfaqësore, ku reformat i japin përparësi paraqitjes mbi substancën.³ Në të dy vendet, arritjet legjislative janë minuar nga boshllëqet në zbatimin e ligjit dhe ndërhyrjet politike, duke rezultuar në zbatimin e pabarabartë të ligjeve kundër korrupsionit.

Si Shqipëria ashtu edhe Gjeorgjia kanë bërë përparime legjislative në luftën kundër ndikimit kriminal dhe korrupsionit brenda politikës, megjithëse natyra dhe zbatimi i këtyre ligjeve nxjerr në pah dallime të rëndësishme. Sikurse Ligji i Shqipërisë për Dekriminalizimin ashtu edhe nismat anti-korrupsion të Gjeorgjisë tregojnë ndikimin e standardeve të BE-së, qasja ndryshon. Ligji i Shqipërisë është i drejtpërdrejtë dhe eksplicite në shënjestrimin e infiltrimit kriminal në politikë, ndërsa qasja e Gjeorgjisë është më e gjerë, duke trajtuar korrupsionin në kuadër të konfiskimit të pasurive dhe përgjegjshmërisë penale. Procesi i vetting-ut gjyqësor në Shqipëri është një masë e veçantë dhe gjithëpërfshirëse që tregon përkushtimin e saj për t'u përafuar me pritshmëritë e BE-së. Ndonëse përçarëse, kjo reformë ka qenë vendimtare në rindërtimin e besimit publik. Në të kundërt, reformat e Gjeorgjisë theksojnë transparencën strukturore mbi ndryshimet e gjera të personelit, duke ngadalësuar potencialisht progresin në rritjen e llogaridhënies gjyqësore.

Pavarësisht përparimeve legjislative që synojnë të luftojnë korrupsionin, si Shqipëria, ashtu edhe Gjeorgjia ndeshen me sfida të rëndësishme institucionale që minojnë efektivitetin e kornizave të tyre anti-korrupsion. Në të dy vendet, mungesa e pavarësisë brenda institucioneve të mbikëqyrjes dhe ndjeshmëria ndaj ndaj ndërhyrjeve politike pengojnë zbatimin e drejtë të ligjit dhe gërryejnë besimin e publikut në gjyqësor. Ky krahasim zbulon se, ndërsa të dy vendet kanë bërë përparime në vendosjen e masave anti-korrupsion, dinamikat e rrënjësura politike pengojnë ndjeshëm zbatimin e tyre.

Si Shqipëria, ashtu edhe Gjeorgjia kanë bërë hapa në krijimin e kornizave legjislative për të luftuar korrupsionin, përpjekjet e tyre pengohen ndjeshëm nga sfidat institucionale dhe ndërhyrja politike. Përvojat e të dy vendeve ilustrojnë se pa pavarësinë e vërtetë të institucioneve kyçe, veçanërisht të gjyqësorit dhe agjencive kundër korrupsionit, masat anti-korrupsion ka të ngjarë të mos kenë ndikimin e tyre të synuar. Trajtimi i këtyre çështjeve është thelbësor për rindërtimin

³ Bregu, M. (2024). Ndikimi i Bashkimit Europian në miratimin e reformës në drejtësi në Shqipëri. *Revista Akademike e Studimeve Ndërdisciplinore*, 13(3), 312. <https://doi.org/10.36941/ajis-2024-0083>

e besimit të publikut dhe arritjen e reformave të qëndrueshme që mund të kufizojnë efektivisht ndikimin kriminal brenda politikës.

Ndikimi i ndërhyrjes politike ruse në përpjekjet anti-korrupsion në Gjeorgji

Përveç dinamikës së brendshme politike, Gjeorgjia përballet me sfidën e ndërhyrjes së jashtme politike, veçanërisht nga Rusia, e cila komplikon përpjekjet e vendit kundër korrupsionit.⁴ Ndikimi rus në rritje në peizazhin politik të Gjeorgjisë është manifestuar në mënyra të ndryshme, duke përfshirë futjen e legjislacionit të diskutueshëm, siç është projektligji i 'agjentëve të huaj'.⁵ Ky projektligj mandaton organizatat që marrin më shumë se 20% të fondeve të tyre nga jashtë vendit për t'u regjistruar si "agjentë të ndikimit të huaj" ose të përballen me ndëshkime të rënda. Masa të tilla jo vetëm kërcënojnë organizatat e shoqërisë civile që luajnë një rol jetik në monitorimin e qeverisjes dhe korrupsionit, por shërbejnë gjithashtu për të konsoliduar pushtetin midis elitave politike besnike ndaj interesave ruse.⁶

Perceptimi i publikut në Gjeorgji është ndikuar shumë nga këto zhvillime, duke çuar në frustrim të gjerë dhe protesta që kërkojnë reformë gjyqësore dhe llogaridhënie. Ndikimi rus përkeqëson shqetësimet se elitat politike mbeten të izoluara nga drejtësia, duke minuar më tej besimin publik në sistemin politik.⁷ Përveç kësaj, renditjet relativisht të ulëta të Gjeorgjisë në indekset e transparencës dhe korrupsionit forcojnë besimin se nismat kundër korrupsionit janë më simbolike se thelbësore, duke rritur skepticizmin e publikut lidhur me synimet pas këtyre reformave.

Perceptimi i publikut dhe pasojat e ndërhyrjes politike

Perceptimi publik i përpjekjeve anti-korrupsion si në Shqipëri ashtu edhe në Gjeorgji ndikohet ndjeshëm nga sfidat institucionale dhe ndërhyrja politike që mbizotëron në çdo vend. Në Shqipëri, qytetarët shpesh e shohin ndjekjen selektive të rasteve dhe kohën e arrestimeve të profilit të lartë—shpesh të lidhur me ciklet zgjedhore—si tregues të manipulimit politik. Shumë shqiptarë besojnë se përpjekjet për dekriminalizim përdoren për të vënë në shënjestër kundërshtarët politikë në vend që të adresojnë ndikimin sistematik të kriminalitetit në politikë.

⁴ OSBE. (2024, 30 maj). Ligji i Gjeorgjisë për "transparencën e ndikimit të huaj" i papajtuësëm me standardet demokratike dhe ligjin e të drejtave të njeriut: Zyra Ndërkombëtare e të Drejtave të Njeriut ODIHR. <https://www.osce.org/odihr/569925>

⁵ Human Rights Watch. (2024, 9 maj). Gjeorgjia: Projektligji për 'ndikimin e huaj' kërcënon të drejtat. Refuzoni masën; T'i japim fund dhunës policore. <https://www.hrw.org/news/2024/05/09/georgia-foreign-influence-bill-threatens-rights>

⁶ Berlinger, J., & Edwards, C. (2024, 15 maj). Cili është projektligji i Gjeorgjisë për 'agjentët e huaj' dhe pse Evropa është kaq e alarmuar? *CNN*. <https://edition.cnn.com/2024/05/13/europe/georgia-foreign-agents-law-explained-intl/index.html>

⁷ Ionatamishvili, K. (2024, October 24). *Is this the end for Georgian Dream?* Politico. <https://www.politico.eu/article/georgian-dream-party-georgia-elections-eu-accession-bidzina-ivanishvili/>

Ky perceptim i njëanshmërisë dhe mungesës së transparencës në proceset gjyqësore përkeqëson mosbesimin e publikut, duke krijuar një pengesë thelbësore për reformën efektive.

Në Gjeorgji, zhgënjimi publik është po aq i dukshëm, siç shihet në protestat e përhapura që kërkojnë reformë gjyqësore dhe përgjegjshmëri për zyrtarët e kompromentuar. Ndikimi i ndërhyrjes ruse vetëm sa e thëllon këtë pakënaqësi, pasi qytetarët shprehin shqetësim lidhur me erozionin e normave demokratike dhe forcimin në rritje të praktikave të korruptuara midis eliteve politike. Dështimi i qeverisë gjeorgjiane për të luftuar korrupsionin në mënyrë efektive, mes presioneve të jashtme dhe rezistencës së brendshme, pakëson besimin e publikut dhe ngre dyshime rreth angazhimit të vërtetë ndaj reformës.

Mungesa e vullnetit politik në të dy vendet ka pasoja të rënda për përpjekjet e tyre kundër korrupsionit. Në Shqipëri, besimi i publikut në këto nisma gërryhet pasi qytetarët dëshmojnë zbatimin selektiv dhe manovrimin politik. Ky zhgënjim mund të rezultojë në apati ose rezistencë aktive ndaj reformave, pasi qytetarët i perceptojnë ato si joautentike. Në Gjeorgji, kombinimi i korrupsionit historik dhe presioneve të jashtme nxit zhgënjimin e publikut, duke çuar në protesta dhe thirrje për reformë gjyqësore.⁸ Të dy vendet përballen me progres të ngecur në aspiratat e tyre për integrimin në Bashkimin Evropian, pasi mekanizmat e kushtëzimit të BE-së varen nga angazhimi i vërtetë politik ndaj reformave. Pa një mjedis politik që prioritetizon përpjekjet kundër korrupsionit dhe mbështet institucionet e pavarura, si Shqipëria ashtu edhe Gjeorgjia rrezikojnë korrupsionin e vazhdueshëm dhe perspektivat e zvogëluara për reformë të qëndrueshme.

Si Shqipëria, ashtu edhe Gjeorgjia përballen me sfida të rëndësishme në lidhje me mbikëqyrjen parlamentare dhe vullnetin politik në përpjekjet e tyre kundër korrupsionit. Ndërsa të dy vendet kanë krijuar korniza për luftën kundër korrupsionit, politizimi i këtyre përpjekjeve, i përkeqësuar nga ndikimet e jashtme, veçanërisht në Gjeorgji, kufizon efektivitetin e tyre. Një mungesë e mbështetjes dypartiake dhe përgjegjshmërisë brenda Parlamentit, e shoqëruar me skepticizmin publik rreth sinqeritetit të nismave të reformës, thekson domosdoshmërinë për vullnet të vërtetë politik dhe mbikëqyrje tërësore për të arritur rezultate kuptimplota dhe të qëndrueshme kundër korrupsionit.

Rezultatet krahasuese dhe mësimet e nxjerra

Përvojat e Shqipërisë dhe Gjeorgjisë ndriçojnë kompleksitetin dhe sfidat që lidhen me dekriminalizimin dhe përpjekjet kundër korrupsionit, veçanërisht pasi të dyja kombet aspirojnë të hyjnë në Bashkimin Evropian. Ndërsa të dy vendet kanë krijuar korniza ligjore që synojnë të

⁸ Carothers, T., & Press, B. (2022, October). *Understanding and responding to global democratic backsliding*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2022/10/understanding-and-responding-to-global-democratic-backsliding?lang=en>

kufizojnë korrupsionin dhe të rrisin përgjegjshmërinë, efektiviteti i këtyre ligjeve pengohet ndjeshëm nga dobësitë institucionale, ndërhyrja politike dhe mungesa e vullnetit të qëndrueshëm politik. Në të dy rastet, reformat shpesh duken sipërfaqësore ose të zbatuara në mënyrë selektive, duke çuar në frustrimin e publikut dhe pakësimin e besimit në institucionet demokratike. Ndërsa Shqipëria ka qenë në pragun e BE-së për disa vjet, duke lundruar në rrugën e ndërlikuar drejt anëtarësimit, statusi i fundit i Gjeorgjisë si një aspirant i BE-së e vendos atë në një moment thelbësor transformimi. Pavarësisht afateve të ndryshme kohore, të dy vendet ndajnë një qëllim të përbashkët për t'u përafuar me standardet dhe vlerat e BE-së dhe udhëtimet e tyre theksojnë rëndësinë kritike të integritetit institucional, transparencës dhe llogaridhënies publike në arritjen e këtij objekti.

Në Shqipëri, ndjekja për një kohë të gjatë e integritetit në BE ka nxitur zbatimin e reformave të ndryshme që kanë për qëllim frenimin e korrupsionit dhe përmirësimin e shtetit të së drejtës. Megjithatë, këto përpjekje shpesh janë dëmtuar nga dobësitë institucionale dhe ndërhyrja politike, duke çuar në skepticizëm publik lidhur me synimet e vërteta prapa masave anti-korrupsion. Peizazhi politik mbetet tejet i polarizuar, me besnikërinë partiake që shpeshherë nën hijen e një angazhimi të përbashkët ndaj reformave. Kjo dinamikë reflektohet në zbatimin selektiv të Ligjit të Dekriminalizimit, ku arrestimet e profilit të lartë shpesh përkojnë me ciklet zgjedhore, duke ngritur dyshime se veprime të tilla janë të motivuara politikisht dhe jo me qëllim të vërtetë kundër korrupsionit.⁹ Perceptimi i njëanshmërisë në proceset gjyqësore jo vetëm që minon besueshmërinë e nismave kundër korrupsionit, por gjithashtu dobëson besimin e publikut në efikasitetin e qeverisjes në tërësi. Për të thyer këtë cikël, Shqipëria duhet t'i japë përparësi krijimit të një gjyqësori të pavarur, pa ndërhyrje politike dhe të kultivojë mekanizma të fuqishëm mbikëqyrës që rrisin llogaridhënien dhe transparencën.

Për të përparuar drejt anëtarësimit në BE, Shqipëria duhet të ketë prioritet forcimin e institucioneve të saj gjyqësore dhe anti-korrupsion, duke siguruar që ato të veprojnë në mënyrë të pavarur dhe të paanshme, të lirë nga ndikimi politik. Duke vepruar kështu, Shqipëria jo vetëm që mund të rivendosë besimin e publikut, por edhe të demonstrojë përkushtimin e saj ndaj parimeve demokratike që mbështesin kuadrin e BE-së. Anasjelltas, Gjeorgjia, si një aspirante e re për anëtarësim në BE, ka mundësinë të mësojë nga përvoja e stërzgatur e Shqipërisë në lundrimin në peizazhin e reformave. Ndërsa Gjeorgjia ka bërë hapa të rëndësishëm në luftimin e korrupsionit që nga Revolucioni i Trëndafilave të vitit 2003, sfidat e fundit—veçanërisht rigjallërimi i ndikimit politik rus dhe mungesa e perceptuar e angazhimit nga elitat politike—e kanë penguar përparimin e saj. Rritja e zhgënjimit të publikut me padrejtësitë e perceptuara dhe përgjegjshmërinë e pamjaftueshme e ndërlikon më tej peizazhin, duke theksuar nevojën për një

⁹ Ioannides, I., Armakolas, I., Nechev, Z., Popescu-Zamfir, O., & Zeneli, V. (2024). *Zgjerimi i BE-së në Ballkanin Perëndimor: Atye ku ka vullnet, ka një rrugë*. Instituti për Shkencat Njerëzore. <https://www.iwm.at/europes-futures/publication/eu-enlargement-to-the-western-balkans-where-there-is-a>

angazhim të vërtetë ndaj reformës që kapërcen interesat partiake. Forcimi i pavarësisë së agjencive kundër korrupsionit dhe sigurimi që zyrtarët e rangut të lartë të mbahen përgjegjës do të jetë jetik për rivendosjen e besimit dhe legjitimitetit të publikut në qeveri. Duke shqyrtuar udhëtimin e Shqipërisë, Gjeorgjia mund të nxjerrë njohuri të vlefshme për rëndësinë e mbajtjes së vullnetit politik dhe mbështetjes dypartiake për nismat kundër korrupsionit. Për më tepër, Gjeorgjia mund të fokusohet në kultivimin e një kulture politike më transparente që i jep përparësi pavarësisë institucionale, duke zbutur kështu rreziqet e politizimit që kanë penguar historikisht përpjekjet për reforma në të dy vendet.

Si Shqipëria, ashtu edhe Gjeorgjia duhet të pranojnë se aspiratat e tyre për anëtarësim në BE varen jo vetëm nga përparimi legjislativ, por edhe nga zbatimi i fuqishëm i masave anti-korrupsion dhe krijimi i institucioneve demokratike të qëndrueshme. Lufta kundër korrupsionit nuk është thjesht një çështje politike, por një ndryshim kulturor që kërkon një angazhim të qëndrueshëm ndaj integritetit, përgjegjshmërisë dhe besimit publik. Për Shqipërinë, kjo do të thotë riafirmim i përkushtimit të saj ndaj reformave që nxisin transparencën dhe luftojnë korrupsionin në të gjitha nivelet e qeverisjes. Për Gjeorgjinë, ai përfshin nxitjen e një mjedisi politik që mbështet reforma kuptimplote, duke siguruar që zyrtarët e lartë të mbahen përgjegjës dhe adresimi i zhgënjimit në rritje të publikut me korrupsionin e rrënjosur.¹⁰ Të dy vendet duhet të pranojnë se rruga drejt reformës së qëndrueshme kërkon jo vetëm korniza legislative të forta, por edhe një zhvendosje kulturore drejt transparencës, integritetit dhe përgjegjshmërisë. Kjo përfshin kultivimin e një mjedisi politik ku përpjekjet e reformës mbështeten në të gjithë vijat partiake dhe ku gjyqësori dhe organet e mbikëqyrjes veprojnë në mënyrë të pavarur dhe të paanshme.

Si përfundim, rrugët e Shqipërisë dhe Gjeorgjisë drejt integritetit në BE shërbejnë si përkujtues kritikë se efektiviteti i dekriminalizimit dhe masave anti-korrupsion është thellësisht i ndërthurur me forcën e institucioneve që i zbatojnë ato. Ndërsa të dy vendet punojnë për t'u rreshtuar me standardet e BE-së, ato duhet të kenë prioritet kultivimin e organeve gjyqësore dhe mbikëqyrëse të pavarura dhe efektive, të mbështetura nga një kulturë politike që vlerëson transparencën dhe përgjegjshmërinë. Ndërsa të dy vendet kanë bërë përparime në krijimin e kornizave ligjore, prova e vërtetë e efektivitetit të tyre qëndron në vullnetin politik për të mbështetur këto reforma dhe në elasticitetin e institucioneve të ngarkuara me zbatimin e tyre. Vetëm nëpërmjet një angazhimi të qëndrueshëm ndaj integritetit institucional dhe përgjegjshmërisë publike, Shqipëria dhe Gjeorgjia mund të shpresojnë të arrijnë përparim të qëndrueshëm në përpjekjet e tyre kundër korrupsionit dhe të nxisin një peizazh politik më demokratik dhe transparent.

¹⁰ Zweers, W., Ioannides, I., Nechev, Z., & Dimitrov, N. (2024). *Zhblllokimi i vendimmarrjes në zgjerimin e BE-së: Votimi me shumicë të kualifikuar si një rrugë përpara?* Clingendael, DGAP, ELIAMEP, dhe Solutions. <https://www.clingendael.org/publication/unblocking-decision-making-eu-enlargement>